Isusovac na papinskoj stolici – 1. ekskurs: U povodu 60. godišnjice smrti Pierrea Teilharda de Chardina SJ (1881. – 1955.)

U sklopu promišljanjâ pod naslovom *Isusovac na papinskoj stolici. Dvije katastrofe u jednoj osobi* (21. ožujka) skrenimo malo od glavne teme. U povodu 60. godišnjice smrti isusovca Teilharda de Chardina valja nam se, sasvim kratko, pozabaviti pustošnim djelovanjem njegovih spisa i njegova lošeg životnog primjera. Budući da su Teilhardovi ideologemi čitaocima ovih stranica najvjerojatnije ionako poznati, osvijetlit ćemo neke ne baš poznate vidove.

Najprije dvije uvodne pripomene:

Teilhardova renesansa kod isusovaca?

Krajem 90-ih godina zapazio sam da su isusovci njemačkoga govornog područja povodom 34. općeg sabora (1995.) priredili putujuću izložbu s demonstracijskim pločama i pritom baš Teilhardu dodijelili jedno od istaknutih mjesta. To me je zapanjilo.

Prikriveni tejarizam u crkvenim, odn. papinskim spisima?

Nedavno mi je proslijeđen jedan internetski navod kojim se nastoji dokazati da se apostolska pobudnica pape Franje *Evangelii gaudium* može odgonetnuti samo na pozadini Teilhardovih nazora. Svakako, pobudnica je velikim dijelom nerazumljiva.[1] Tog autora zbog njegova je izbora riječi, na žalost, nemoguće citirati,

[1] Usp. jedan od mnogih primjera (točka 223): "Davanje prvenstva prostoru dovodi do toga da bjesomučno pokušavamo sve riješiti u sadašnjem trenutku, želeći posjedovati sve prostore moći i samopotvrđivanja. To znači zamrzavati procese, nastojati ih zaustaviti. Dati prednost vremenu pak znači biti više zaokupljen pokretanjem procesa nego posjedovanjem prostora." Što to uopće znači? Kako to valja razumjeti? Uostalom, ništa manje čudno nije ni 231 i d., ili dijelovi o židovstvu i islamu. Sve to zvuči jako tajnovito.

ali na temelju iskustva čini mi se posve vjerojatnim da je papa Franjo (ili njegov autor iz sjene) doista upotrijebio neku vrstu tajnoga jezika, u čiji smisao proniču samo posebni upućenici.

Uvijek je to naime ista taktika, kakvu je primijenio npr. Karl Rahner na Koncilu. Važno mu je bilo u koncilske tekstove prokrijumčariti izričaje nabijene dvojakim ili otajnim ("skrivenim") značenjima, koji će naivnim "konzervativnim" koncilskim ocima izgledati nerazumljivi ili neškodljivi, takvi da se može uz njih pristati i potpisati ih. A onda, prema toj urotničkoj računici, dat će prije ili poslije plodove u smislu naprednjaštva. Na taj je način i tejarizam prošvercan u Koncil, tako da Rahner i Herbert Vorgrimmler u mrskome *Malom koncilskom kompendiju* otvoreno u komentaru uz *Gaudium et spes* pišu:

"Nakon što je još jedanput podsjetio da je Crkva 'sveopći sakrament spasenja', članak 45 završava pogledom na Krista, 'točku kojoj smjeraju sva nastojanja povijesti i civilizacije' (pa je tako i Teilhardu odana počast!), Alfu i Omegu." (434)

Ako je dakle točan prigovor onog blogera da je papa Franjo u *Evangelii gaudium* svjesno upotrijebio tajan, da – otajan jezik u smislu tejarizma, onda je to katastrofa i papinstva i isusovačkog reda, ali nije bez presedana. Sasvim neovisno o tome što mi je iz osobnih životnih okolnosti dobro poznata tajnovitost i zagonetnost službenih izričaja u isusovačkom redu, očito je da se htjelo prikriti neki naum.

Problemi s crkvenom vlasti – ne bez razloga

Teilhard je imao problema sa Svetim oficijem i sa svojim glavarima. Poznato je da je slovio za poricatelja istočnoga grijeha, otkupljenja i nadnaravne objave, koju da je pretumačio. Tko se izbližega time pozabavi, morat će priznati opravdanost tih optužaba. Teilhard je bio tipičan gnostik (a u daljnjem slijedu prorok Novog doba). "Svemir", "budućnost", "noosfera" (samorazvojna sfera sveopće svijesti koja navodno postoj i u neživoj tvari) i slavna "Točka Omega" najvažnije su promidžbene krilatice i "novosti" njegova "nazovispoznanja" (1 Tim 6, 20). Je li pak i formalno pripadao slobodnom zidarstvu (naime martinistima, kako se ponegdje može pročitati), teško

je, naravno, dokazati, ali glede povijesti njegova utjecaja to je ionako drugorazredno. Njegova je teologija nevjernička, njegova filozofija nečista, čitanje njegovih spisa neugodno, zbunjujuće i hipnotično. U prirodoslovlju bio je očito jedan od predvodnika, dakako – samo unutar granica prirodoznanstvene metode. Iznad toga njegovi zaključci često sadrže metodološku pogrešku te su ih, dosljedno, i znanstvenici odbacili. Njegova navodna, toliko zazivana "sinteza" vjere i prirodoslovlja počiva na značenjskim smicalicama i mutnim novotvorenicama. U biti ona je tlapnja. Magija.

U tom svjetlu moraju se opomene, odn. mjere što ih je Crkva poduzela protiv te smutnje ocijeniti nedovoljnima i nedosljednima (posmrtna opomena, *monitum*, iz 1962. od Svetog oficija). Očito je bio pod stanovitom zaštitom.

U nastavku je riječ o trima vjerojatno manje poznatim vidicima Teilhardova života i djelovanja.

Teilhard i Gospodar svijeta *Roberta Hugha Bensona*

Günther Schiwy (1932. – 2008.), bivši isusovac, stručnjak za Teilharda i njegov "fan", u svom životopisu Teilharda de Chardina piše da je on pročitao te ovako kritizirao antiutopiju *Gospodar svijeta* Roberta Hugha Bensona (1871. – 1914.), obraćenika, književnika i svećenika, objavljenu 1907.:

"Nipošto ne prihvaćam da 'duh svijeta' mora biti Antikristova baština. (…) Bensonov katolicizam u konačnici mi se ne sviđa, (…) jer me se doima nepravednim, beskrvnim i protunaravnim (gotovo jednako koliko i nadnaravnim)." (107)

S obzirom na duhovnu kakvoću toga duboko katoličkog djela ta je izjava zastrašujuća i odbojna. Teilhard se dakle već u mladosti bio odvratio od nadnaravne objave k panteizmu. Inače, u vezi s time zanimljivo je da papa Franjo poznaje tu knjigu i čak ju je preporučio. Budući da njegova politika i izjave međutim ni na koji prepoznatljiv način nisu povezani s iskazima iz Bensonova djela, valja pretpostaviti da papa njegov domet nije shvatio, odn. prihvatio.

Teilhard i "evolucija čistoće"

Kada katolici zađu na religijsku ili teološku stranputicu, u mnogim su slučajevima tomu uzrok problemi s čistoćom. Ili su posljedica. Ili oboje. Često se naopake teološke misli upotrebljavaju za opravdanje vlastitog nedoličnog ponašanja ("racionalizacija"). S tim u vezi Schiwy iznenađujuće neuvijeno piše:

"Svoje rođenje za mistiku duguje Teilhard susretu s tom ženom [svojom sestričnom Marguerite Teillard-Chambon]." (105)

Sad, ako zaljubljen mladac postane, barem kratkoročno, "mističar", to ima iskustvenu vrijednost i nije težak problem. Međutim u slučaju redovnika i svećenika na djelu je samoobmana. Jer mistiku ne čine kakva god nestalna – ljudski razumljiva – zanosna raspoloženja. Na žalost, pokazalo se da je ta navala čuvstava doista bila "mističaru" početak daljnjih teškoća – a sestrični izvor velike duševne muke. Zato u poglavlju *Evolucija čistoće* Schiwy opet zapanjujuće otvoreno piše:

"Teilhard se suočava i s njemu egzistencijalnim problemom prijateljstva s većim brojem žena istodobno. (…) On se opire tom nazoru koji pripodobljuje srce čaši čiji se sadržaj dijeljenjem iscrpljuje."

Zatim citira samog Teilharda, koji se, na kraju krajeva, upinjao ne bi li čuvstveno pod istu kapu stavio svoje odnose i s do pet žena:

"Istina je da u slučaju ljubavi muž mora svojoj ženi pričuvati i osnažiti povlašteno mjesto, koje ju na neki način čini suncem njegova unutarnjeg svemira. U tom pogledu ljubomora ima svoj smisao: na nebu našeg srca ne može sjati neko drugo sunce. Ali podređene zvijezde, zašto ne?" (225)

Schiwy to ovako sažima:

"Unatoč tome pokušava Teilhard, posljednjim zaletom, sebi i ženama povezanima s njim razjasniti odricanje od tjelesne ljubavi uvjetovano tradicionalnim pojmom čistoće. Radi toga opet poseže za svojim shvaćanjem tvari i sveukupne težnje razvoju [!]." (226f)

Svećenik koji takve svoje probleme iznosi u narod sablažnjava slabe (usp. Mt 18,6). Nijednog mladića u potrazi za smjernicama, nijednoga budućeg redovnika, nijednog svećenika, nijednog supruga, nijednog čovjeka izložena kušnji i napasti ne

zanimaju zastranjenja osobe koja bi trebala biti uzor. Ona ga smućuju i potkopavaju njegov trud da živi u istini.

U ovome konkretnom kontekstu evo samo jedan primjer među mnogima kako je duboko dotična Teilhardova smutnja prodrla u isusovački red i u Crkvu:

Švicarska redovnica i majstorica zena Pia Gyger, preminula 14. srpnja 2014., osjećala je dug prema Teilhardu. Izvadak iz jednog od nekrologa u elektroničkoj knjizi sućuti, karakterističan i za mnoge druge, glasi:

"Zahvaljujemo ti na tvojoj vizionarskoj snazi.

Zahvaljujemo ti što si spoznala i prokrčila put svemirskog sudružništva, zajedno sa svojim sudrugom Niklausom Brantschenom. Zahvaljujemo ti što si, živeći u celibatu, vidjela i cijenila erotsku protegu života i svetosnu protegu erosa, slično kao i tvoj 'majstor' i voljeni učitelj Teilhard de Chardin. U svojoj potrazi za zbiljski oživotvorenom slobodnom ljubavi od malo koga sam se osjećala tako shvaćenom kao od tebe!"

Takva je pomutnja posve vlastita onima koji urone u Teilhardov panteizam: čovjek čita Teilharda, bavi se zenom, dohvaća se istočnoazijskog štovanja kumira, stiže najedanput do "evolucije čistoće" i do "svemirske svijesti", do otpada od vjere i onda izaziva tešku sablazan.

Pogledajte npr. početnu internetsku stranicu Kuće Lassalle u Bad Schönbrunnu (Švicarska): otrovni plodovi nevaljalog stabla tu su bez daljnjega prepoznatljivi. Životne okolnosti dvaput su me dovele u tu kuću. S jezom se toga sjećam. Ne znam zazivaju li ondje izričito đavle, ali jasno je da tamošnje prakticiranje "otvorenosti" svemu i svakomu, osim tradicionalnoj vjeri, nije dobra ideja.

À propos đavala:

Teilhard i vrag

Prema vlastitom svjedočanstvu, bivši isusovac Malachi Martin (1921. – 1999.) osobno je poznavao dva svećenika (ujedno znanstvenika, odn. antropologa) koja su preko Teilhardova krivovjerstva dospjela u područje đavolskog opsjednuća, jedan u

vrlo velikoj mjeri, drugi u manjoj.[2]

Martin opširno izlaže njihovu priču:

Jedan od te dvojice svećenika ("David") bio je posjetio Teilharda u New Yorku i, premda je bio "fan", susret ga se neugodno dojmio. Teilhard mu je djelovao kao da je izgubio nadu.

Godinama poslije David je dobio nalog da obavi egzorcizam nad jednim subratom ("Yvesom", odn. "Jonathanom"). Pokušaj neslavno propada. Đavao zasipa egzorcista tejarističkim ideologemima ("Sve poradi toga da izroni Isus. Oh, prelijepa Omega!") i optužuje ga za pomaganje upravo tom zloduhu ("Ti si moja srodna duša… I baš ti bi htio *mene* istjerati? Gubi se!"). Egzorcist je prisiljen priznati sebi da je zaista usvojio Teilhardove teorije i time naštetio svojoj vjeri:

"[Tako] nije mogao duže podnositi rastojanje između tvarne naravi svijeta s jedne strane te Isusa Spasitelja s druge. Tvarnost i božanstvo bili su jedno; tvarni svijet zajedno s čovjekovom sviješću i voljom – sve to proizlazi iz čiste tvarnosti samo od sebe kao kokoš iz jajeta; a boštvo Isusa Krista proizlazi iz njegova ljudskog bića prirodno kao hrast iz žira (…). To ti je Teilhard, razmišljao je gorko David." (148)

Egzorcizam je poslije uspješno izveden, nakon što je David raščistio račune sa samim sobom i s Bogom i odrekao se svake veze s Teilhardovim krivovjerstvom. Yves se također morao, teškom mukom, odlučiti da odbaci taj kivovjerni nauk, kako bi egzorcizam uspio.

Teilhardov nauk o Kristu i sakramentima uništava stvarni sadržaj kršćanske vjere. Svodi sve milosno i sakramentalno na "narav". Tko se, pogotovo ako je svećenik, ozbiljno otvori tom bezumlju, prije ili poslije dospijeva pod utjecaj Zloga.

Zaključak

Živimo u vremenu kad se Teilhardovo krivovjerno naučavanje (poteklo od starovjeke gnoze) javlja posvuda, skriveno iza raznih maski i smicalica. Neprestano nailazimo na zamisao da će ako svijet sraste nastupiti neko "više biće", odn. "viša

---

[2] *Hostage to the Devil – The Possession and Exorcism of Five Contemporary Americans*, Reader's Digest, New York 1976., cit. HarperOne, San Francisco 1992.

svijest". Time je uloga Boga Stvoritelja potisnuta. Krist utjelovljeni Logos odagnan je u mitologiju, a žrtva na križu postaje nerazumljiva.

Naposljetku umire nada. U tejarizmu se čovjek ionako više ne mora nadati, jer na novospoznajnom putu on za smjeranje svega i svakoga "Točki Omega" – ZNA. Radi se, naravno, o samoobmani, jer duboko u sebi nitko valjda ne vjeruje u to. Optimizam i nada jednostavno nisu isto; Teilhardov slatki otrov nema nikakve veze s istinskom kršćanskom radošću.

Sam Teilhard patio je od potištenosti i beznađa, i mnoge povukao za sobom. Nisu dakle posrijedi puke akademske rasprave. Teilhard i njegovi upućenici poput Karla Rahnera, Anthonyja de Mella i mnogih drugih razarali su vjeru i razum i time nanijeli golemu štetu.

Očekivati je ovih tjedana slavljenje Teilharda. Ali doista se nema što slaviti.

Na isusovcima je da sada podvuku konačnu crtu te istjeraju Teilhardove đavle. Prikladno bi bilo da s time započne papa Franjo, Družbe Isusove.

"Anathema sit." (Gal 1,8)

28. ožujka 2015.

Wolfram Schrems

http://www.katholisches.info/2015/03/28/der-jesuit-auf-dem-papstthron-1-exkurs-zum-60-todestag-von-pierre-teilhard-de-chardin-sj-1881-1955/